

Література

1. Амоша А.О. Шляхи рішення проблеми оплати праці у вугільній промисловості / А.О. Амоша, І.О. Братух // Экономика Украины. – К. : Вид-во Преса України. – 2005. – 105 с.
2. Виханский О.С. Менеджмент / О.С. Виханский, А.И. Наумов. – М. : Гардарика, 1998. – 197 с.
3. Дубчак В. Мотивація персоналу як складова ефективного функціонування транснаціональних корпорацій в сучасному економічному середовищі / В. Дубчак // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7(37). – С. 170–176.
4. Найденев В. Інфляція в Україні: теорія і реальність / Найденев В. – К. : Наукова думка, 1995. – С. 37–39.
5. Старожух О.А. Стимулювання ефективності праці на машинобудівних підприємствах / О.А. Старожух // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 12(42). – С. 113–119.
6. Фалмер Р.М. Энциклопедия современного управления / Фалмер Р.М. – М. : ВИПК Энерго, 1992. – Т. 1, 3. – 183 с.

Надійшла 02.04.2011

УДК 336.34

М. О. ДОЛГАЛЬОВА

Дніпропетровський університет економіки та права

ПЕРВИННЕ РОЗМІЩЕННЯ АКЦІЙ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

У статті розглянуто поточне становище банківської системи України, проведено аналіз показників діяльності за останні сім років. Виявлено, що банківська система ще знаходиться під негативним впливом глобальної кризи, що проявилася негативним фінансовим результатом в 2010 році. Банки повинні врахувати уроки кризи та розробити надточні методи оцінки ризиків, зокрема кредитного, валютного, політичного тощо. Вважаємо, що первинне розміщення акцій банку є відмінною можливістю для банку залучити іноземних інвесторів та мінімізувати зокрема політичний ризик.

The article is devoted to current status of banking system of Ukraine; analysis of its activity during last seven years is made. Global economic crisis influenced to Ukrainian banking system that was expressed in negative financial result in 2010. Banks have to take into account the crisis outcomes and have to elaborate precision methods of risks assessment. We consider that IPO is an excellent opportunity for the Bank to attract foreign investors and particularly minimize political risks.

Ключові слова: IPO, первинне розміщення акцій, банк, фінансовий результат, кредит.

Вітчизняні науковці (Мищенко В.І., Сало І.В., Крамаренко Г.О., Карчева Г.Т.), розглядаючи тяжке фінансове становище вітчизняних банків, єдині в одному – банківська система потребує новітніх методів управління капіталом. Первинне розміщення акцій на фондовій біржі стає дедалі розповсюдженим явищем. Саме такий метод залучення та управління капіталом може в найближчому майбутньому стати популярним і для банківського сектору. Це обумовлено, по-перше, відсутністю боргового тягаря, так як немає необхідності повертати залучені кошти і виплачувати відсотки за їх використання, а по-друге, поліпшення публічного статусу банку дозволяє підвищити статус банку, що сприяє більш позитивному іміджу, підвищенню довіри, а також набуттю нових клієнтів.

Мета статті – дослідити перспективність первинного розміщення акцій українських банків на міжнародних площадках, для чого необхідно провести аналіз поточної ситуації, що склалася на ринку банківських послуг. В Україні поки ще не було факту виходу на IPO комерційних банків, хоч цей проект є дуже привабливим в сучасних післякризових умовах.

Українська банківська система мала повільне зростання протягом декількох років. Аналіз діяльності показав, що найуспішнішим був 2008 р. – доходи від банківських операцій сягнули майже 25 млрд дол. США. Але витрати були теж значними.

У 2010 році доходи банків склали 136,8 млрд грн., витрати - 149,9 млрд грн. Прослідкувати динаміку доходів, витрат та фінансового результату комерційних банків у доларовому еквіваленті за останні сім років можна, розглянувши рис.1 [1]

Як бачимо витрати банків за 2009 рік вже значно почали перевищувати доходи і станом на 01.01.2010 результат діяльності складав –38 450 млн.грн. У 2010 р. ситуація ненабагато покращилась, банки завершили рік з мінусом в 13 027 млн грн. Фінансовий результат повністю відображає стан банківської системи, основними факторами чого є відсутність активного кредитування, продовження формування резервів під погані активи, наявність проблемних банків. [3] Так, зокрема, 80 відсотків збитків припадає на 3 фінансові установи – Родовід Банк, Укрсиббанк, Банк Форум. Необхідно відмітити, що 2 останніх – Укрсиббанк та банк Форум являються банками з іноземним капіталом. Вочевидь вони дуже ретельно підійшли до питання класифікації свого кредитного портфелю. Інші банки з іноземним, зокрема, російським капіталом теж отримали мінусовий результат від діяльності в 2010 році.

Прибутковими явилися 122 банки з 154, що функціонують. Більшість банків показала позитивний незначний результат, прибуток більш 1 млн дол. США (більш ніж 8 млн.грн) зафіксовано у 29 банків, у той

же час більше 10 млн дол. США заробили лише 8 банків. З них 3 – ПУМБ, Ощадний, Приватбанк – є суто українськими. [2]

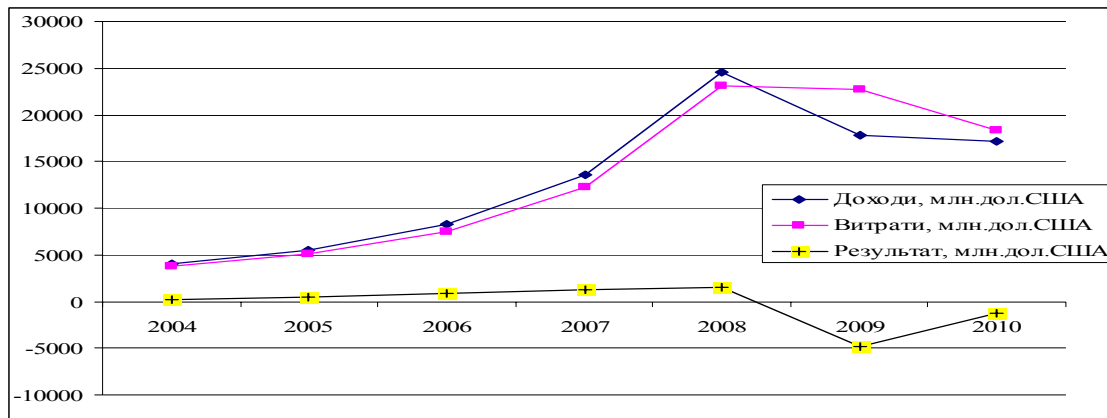

Рис.1. Доходи, витрати та результат українських комерційних банків у 2004-2010 рр.

Кількість діючих банків за 6 років суттєво не змінилася, у той же час значно виросла кількість банків з іноземним капіталом (з 23 у 2006 р. до 55 у 2010 р.). Якщо ж розглянути структуру статутного капіталу комерційних банків, то тут також спостерігається поступове збільшення – на 01.01.2011 року статутний капітал банків України включає в себе 40,6% , що в порівнянні з 19,5% у 2006 складає досить суттєву частку.

Українська банківська система має небезпечну залежність від присутності іноземного капіталу і є ризик, якщо іноземні банки почнуть покидати країну, це відобразиться на її й так невисокому рейтингу інвестиційної привабливості. На поточний момент вже 3 банки з іноземним капіталом змінили власника, що було зумовлено більше політичними факторами та політичною непередбачуваністю ніж неприбутковістю. І все ж таки банки з іноземним капіталом в Україні мають тенденцію до збільшення. Інтеграція іноземних банків до українського ринку відбувається через процес злиття та поглинань. Все, що є необхідним, так це, щоб процес відслідковувався зі сторони держави, була розроблена стратегія входження України в міжнародний банківський простір, адже й досі законодавча база є досить слабкою.

До негативних наслідків функціонування банків з іноземним капіталом в Україні можна віднести наступні факти:

1. Іноземні банки можуть нав'язувати власну модель розвитку, коли цілі іноземних банків не збігаються з соціально-економічними пріоритетами країни.
2. Можливий неконтрольований відтік капіталу з країни, погіршення конкурентоспроможності українських банків, ризик залежного розвитку. Реалізація цих ризиків може спричинити дестабілізацію роботи банківської системи, зменшення довіри населення до банків.

До позитивних наслідків функціонування банків з іноземним капіталом в Україні можна віднести такі фактори:

1. Прискорення розвитку фінансових ринків, розширення спектру банківських послуг та їх якості.
2. Робота іноземних банків може в перспективі призводити до зниження процентних ставок на депозити та кредити. Така ситуація була характерна в Східній Європі, де після переходу банківської сфери під контроль західноєвропейським компаніям, прибутки за депозитами впали в середньому до 4 – 6% річних. Така ситуація спостерігається зараз в Україні.
3. Позитивом діяльності банків з іноземним капіталом для економіки України є швидке впровадження передових технологій банківської діяльності, зокрема використання досвіду фінансового менеджменту, антикризового управління, підходів до реорганізації та реструктуризації комерційних банків; запровадження зарубіжного досвіду управління ризиками.
4. Може бути покращена процедура роботи з клієнтами.
5. Залучення іноземного капіталу, котрого не вистачало донедавна українським банкам для повноцінного функціонування, а також втримання довіри до банківських інституцій з боку приватних клієнтів.

Кредитна діяльність вітчизняних банків є значущим фактором в оцінці привабливості банківських установ для виходу на IPO. Таблиця 1 характеризує структуру кредитної діяльності українських банків.

Якщо розглядати динаміку показників в номінальному вираженні, то щорічний приріст загального об'єму кредитів в економіку за період з 2004 року по 2008 рік в середньому склав 60%. За 2009 рік спостерігається скорочення кредитування на більш ніж 5%, в 2010 було скорочення на 3%. При цьому щорічні темпи приросту об'єму проблемних кредитів за 2008 – 2010 роки випереджають темпи приросту кредитів в економіку за аналогічний період.

Кредитна діяльність українських банків в 2004-2010 рр.

Назва показника	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кредити в економіку, млн. грн.	96 945	156 268	268 294	485 368	792 244	747 348	724 005
Темп приросту до попереднього року, %	30,57	61,19	71,68	80,90	63,23	-5,67	-3,13
у т. ч. у національній валюті, млн. грн.	51 201	81 274	123 783	213 871	300 208	341 613	386 686
в іноземній валюті, млн. грн.	37 370	62 144	121 443	213 056	433 801	375 807	337 319
Кредити надані юридичним особам, млн. грн.	72 875	109 020	167 661	276 184	472 584	474 991	508 288
Кредити надані фізичним особам, млн. грн.	14 599	33 156	77 755	153 633	268 857	222 538	186 540
Проблемні кредити (прострочені та сумнівні), млн. грн.	3 145	3 379	4 456	6 357	18 015	69 935	84 851
Темп приросту до попереднього року, %	25,80	7,44	31,87	42,66	183,39	288,20	21,33
Питома вага проблемних кредитів у загальному об'ємі наданих кредитів, %	3,55	2,36	1,82	1,49	2,27	9,35	11,24

Розраховано автором на підставі статистичних даних НБУ [1; 3]

Найбільша питома вага проблемних кредитів у загальному об'ємі наданих кредитів спостерігається за 2010 рік та складає більше 11%.

Із таблиці 1 видно, що значно зменшилася частка кредитів наданих фізичним особам (майже на 27%), в той час кредити, що надавалися суб'єктам господарської діяльності, навіть збільшилися на 2 407 млн грн.

Основною проблемою банківського кредитування на сучасному етапі є проблемні кредити і прострочена заборгованість складає все більшу частку (рис. 2). На 01.01.2006 вона складала 3 379 млн грн., а на ту ж дату 2011 року вона вже досягла позначки 84 851 млн грн. Отже, ситуація в банківському секторі складається не найкращим чином, банки страждають від проблемної заборгованості, вимушені формувати все більші резерви під проблемну заборгованість, це зменшує адекватність капіталу.

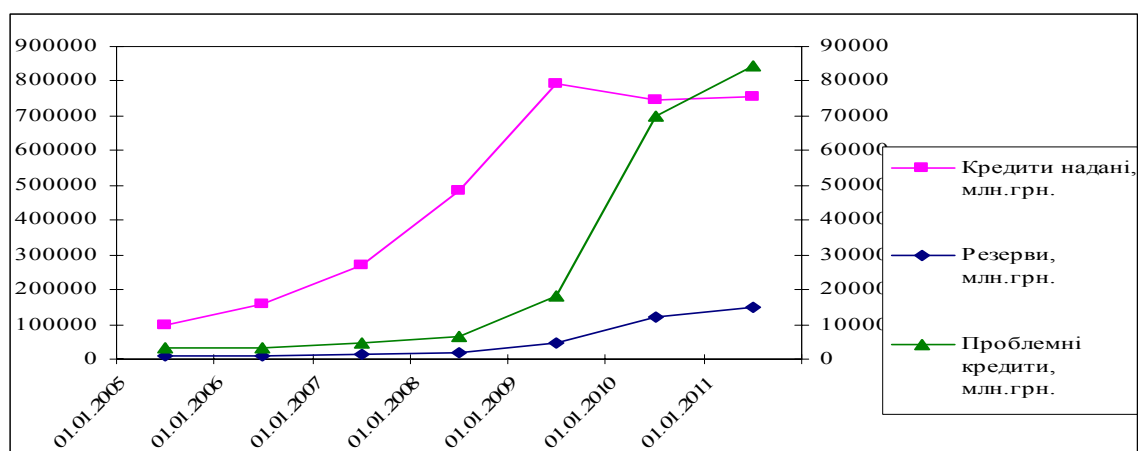

Рис 2. Кредитна діяльність українських комерційних банків у 2004–2010 рр.

Більше складних кредитів мають банки з вітчизняним капіталом. Саме вони в 2006–2008 роках вели непомірковану кредитну політику в той час як банки з іноземним капіталом завжди поводитися більш

стримано і консервативно. Прогнози експертів щодо стану проблемних кредитів у 2011 році у портфелях банків невтішні: вони будуть зростати. Причому в розряд "проблеми" переходять ті кредити, які видані з 2006 р. по 2008 р. Проблемні кредити призводять до збільшення зарезервованих коштів (рис. 2), що зменшує кількість працюючих грошей.

Отже, розглянувши картину сьогодення в банківському секторі, не залишається сумніву в тому, що банкам потрібні новітні методи управління капіталом. Чому банки не використовують такий спосіб залучення, як IPO. Розглянемо всі альтернативні способи залучення капіталу, а також їх переваги та недоліки:

1. Власні кошти акціонерів. Використання власних коштів для залучення необхідних фінансових ресурсів являється найбільш простим і дешевим способом. Переваги такого фінансування виражаються, по-перше, в безпосередній зацікавленості акціонерів, по-друге, умови такого залучення найбільш сприятливі для банку, по-третє, таке фінансування не залежить від бажання третіх осіб (кон'юнктури ринку, попиту на цінні папери зі сторони інвесторів). В той же час така альтернатива має ряд недоліків та обмежень. Передусім, це обмеженість в своїх фінансових можливостях самих акціонерів. Другим обмежуючим фактором являється деяка роз'єднаність акціонерів (тобто відсутність єдиної думки щодо способу залучення). До того ж такий спосіб залучення не завжди відповідає цілям та задачам, що ставить банк (наприклад, набуття публічності, вихід на міжнародний ринок, популяризація банку). Таким чином даний вид залучення не може вирішувати глобальні задачі банку, реалізовувати крупні проекти.

2. Кредитний ринок. Спосіб залучення необхідних фінансових ресурсів на міжбанківському кредитному ринку є найбільш популярним і простим. Вартість обслуговування варіюється залежно від обсягів залучених коштів, надійності банку. Однак, такий вид фінансування несе в собі й негативні моменти. Передусім, до них відноситься необхідність повертати залучені кошти, а також наявність затрат на його обслуговування. З цієї причини кредит не являється ефективною формою залучення капіталу, якщо стратегія банку має в собі реалізацію ризикових проектів, результат яких не завжди передбачуваний.

3. Ринок облігацій та вексельний ринок. Обидва вони представляють собою привабливе джерело залучення капіталу. Однак, на сьогодні цей метод не набув широкого розповсюдження і не набув особливого статусу.

Висновки

Можна сказати, що українські банки починають розглядати IPO як доцільний спосіб залучення. Про свої наміри виходу на фондовий ринок ще в 2009 році заявили Райффайзен Банк Аваль та Укргазбанк. Вочевидь, можливий вихід на зарубіжні площадки ПриватБанку, банку Ощадний – це ті вітчизняні банки, котри показали прибутковість. Нерозвиненість українського фондового ринку, за рахунок чого на ньому присутня зовсім незначна частка компаній, неліквідність акцій багатьох установ, навіть тих, що представлені на біржі – усе це не сприяє вигідному та ефективному розміщенню акцій на українській біржі. Саме тому багато компаній практикують впровадження IPO на зарубіжних площадках.

На думку багатьох аналітиків, одним з найбільш суттєвих недоліків проведення розміщення є затягнення процесу в часі. За оцінками, для українських банків (або компаній) на підготовчі заходи для проведення IPO може знадобитися від одного до трьох років. Таким чином, перед тим як планувати вихід на фондовий ринок, банк має порівняти терміни, для реалізації намічених цілей з тими термінами, що необхідні для підготовки компанії до публічності.

Значна величина затрат на впровадження IPO являється також важливим фактором. Незважаючи на те, що випуск акцій не супроводжується появою боргового тягаря для банку, все ж таки здійснення розміщення потребує значних розходів, пов'язаних з його організацією. Зокрема, це затрати на послуги фінансового консультанта, біржі, реєстратора, андеррайтера, юристів, аудиторів і т.д., а також на маркетингову і інформаційну підтримку. Звісно, величина розходів сильно варіюється залежно від самого банку, його підготовленості. Вважається, що IPO являється одним з найбільш дорогих способів залучення фінансування, однак в деяких ситуаціях саме IPO є найбільш ефективним і необхідним інструментом.

Наступна причина – це залежність від кінцевого результату, адже після IPO у банку з'являються зобов'язання, від яких він вже не зможе відмовитися. Перехід банку від закритого до публічного потребує чіткого розуміння того, що тепер за діяльністю банку ведеться постійний контроль зі сторони інвесторів, що слідкують за кожним кроком, цікавляться фінансовими результатами, наміченими планами та їх досягненням. Це змушує більш зважено підходити до розробки плану розвитку і уважно відноситися навіть до таких, на перший погляд, невинних дій, як надання коментарів про діяльність банку, оцінка будь-яких тенденцій та ситуацій. В протилежному випадку ринок швидко відреагує на отриману інформацію, що негативно відобразиться на котируванні акцій. До того ж необхідно слідкувати за підтриманням ліквідності розміщених акцій, або ж попит стане падати, ліквідність акцій зменшуватися і, звісно буде падати ринкова капіталізація банку, що негативно відобразиться на її іміджі та рейтингу.

Причиниг того, що фінансові установи на вітчизняному ринку не вдаються до публічного розміщення криються переважно в традиціях вітчизняного бізнесу, що склалися за останні роки, в тому, що вони бояться публічності, а також у бажанні власників зберегти за собою контрольний пакет акцій після розміщення. Ця причина є ще однією відмінністю українських власників від західних (де розміщення

досягають 100% акцій) і в кінцевому підсумку впливає на сумарні обсяги залучених коштів. В більшості вітчизняних банків існує певна розпиленість акціонерного капіталу, що при розміщенні крупного пакета (30-35%) може призвести до втрати контролю. Іншою особливістю являється зміна співвідношення долі серед власників при розміщенні акцій на біржі. В підсумку у частини власників може виникнути розпилення їх долі, або зменшення її до мінімальної, що не дозволить впливати на діяльність банку. Тобто, може виникнути конфлікт інтересів через розмір розміщуваного пакету з усіма впливаючими наслідками. Усі ці фактори поки ще не заважають отриманню досвіду роботи вітчизняних банків на зарубіжних біржових площадках.

Банки повинні врахувати уроки кризи та розробити надточні методики оцінки ризиків, зокрема кредитного, валютного, політичного тощо. Первинне розміщення акцій банку є відмінною можливістю для банку залучити іноземних інвесторів та мінімізувати політичний ризик.

Література

1. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2011 року // Вісник НБУ. – 2011. – № 2. – С. 69
2. Офіційний сайт Асоціації Українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=4517&menu=104&Itemid=112
3. Офіційний сайт Національного Банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/Fin_ryn/Pot_tend/index.htm
4. База для Арбузова // Інвестгазета – 2011. – № 5. – С. 34–37.

Надійшла 03.04.2011

УДК 331.109.362

Е. А. ДРАННИКОВА

Северо-Кавказский гуманитарно-технический институт, г. Ставрополь

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОЦЕНКИ РЕЗУЛЬТАТОВ РАБОТЫ ПЕРСОНАЛА

Рассмотрены оценки результатов работы персонала, а также методы, которые используют руководители, влияя на мотивацию сотрудников.

Considered in assessing performance of staff, as well as methods that use managers, influencing employee motivation

Ключевые слова: персонал, система, методы, оценка, результат, эффективность.

Важнейшим ресурсом организации является коллектив людей, посредством которых осуществляется хозяйственная деятельность. При этом достижение целей и, соответственно, успешное решение поставленных задач возможно лишь при грамотном управлении персоналом организации, с использованием системного подхода и применением современных способов оценки результатов работы персонала.

В крупных организациях менеджментом трудовых ресурсов, как правило, занимаются специальные отделы кадров, состоящие из профессионалов в этой области. Чтобы эти специалисты могли вносить весомый вклад в достижение целей организации, они должны обладать знаниями не только в сфере своей компетенции; им необходимо знать потребности менеджмента низового звена. Более того, если менеджеры низшего уровня не разбираются в основных методиках управления трудовыми ресурсами, в его механизмах, возможностях и ограничениях, они не могут в полной мере воспользоваться услугами кадровой службы. Следовательно, с методиками управления персоналом должны быть знакомы все менеджеры.

Управление трудовыми ресурсами включает следующие этапы:

1. Планирование трудовых ресурсов: составление плана удовлетворения будущих потребностей организации в людских ресурсах.
2. Найм: создание резервного фонда потенциальных кандидатов на все должности.
3. Отбор: оценка кандидатов на должности и отбор наилучших из них из фонда, созданного в ходе найма.
4. Управление вознаграждениями и льготами: создание структуры зарплаты и пакета льгот для привлечения, найма и удержания сотрудников.
5. Ориентация и социальная адаптация: ознакомление отобранных кандидатов с их подразделением и организацией, с их требованиями и предпочитаемыми рабочими методиками.
6. Тренинги: создание программ для обучения людей навыкам, необходимым для эффективного труда.
7. Оценка эффективности: разработка процедур оценки эффективности труда работников и ознакомление людей с ними.
8. Повышение, понижение, перевод, увольнение: разработка процедур перемещения трудовых